

Eduard Sanahuja, un «no» al conformisme

El poeta és el guanyador dels darrers Jocs Florals de Barcelona amb el poemari "Teories del no", publicat per Edicions de 1984

Xavier Sarrahima / *Nació Digital*

No crec que sigui el moment, ara, de descobrir ni la importància cabdal que tenen ni el premi de poesia Jocs Florals de Barcelona ni l'autor que els va guanyar l'any passat, Eduard Sanahuja Yll, atès que, tal i com indica Isabel Graña a la presentació del llibre, ambdós tenen una sòlida trajectòria que els avala tots sols, però segurament sí que sigui el moment i el lloc de fer esment de l'encert –i, també, el coratge– que va tenir el jurat en escollir el poemari.

Parlo, expressament, de coratge, perquè *Teories del no* (Edicions de 1984, 2016), al bell mig del món poètic català, on massa sovint la grandiloqüència i l'artifici verbal – l'excés, l'excés innecessàriament vitaminat, l'heli glaçat de l'enlluernament, per dir-ho així– prevalen, on la pirotècnia arqueològica del llenguatge disfressa la buidor, el no-res (o el ben poc), corre el risc cert de passar desapercebut per la seva, teòrica, simplicitat, per la seva manera de dir, d'escriure que sembla tan natural, tan immediata, tan senzilla; tan allunyada, precisament, del jocfloralisme mal entès, on la bellesa de les paraules (i el seu exotisme, quan no cripticisme) fa la impressió que constitueixin la raó i el nucli de la poesia.

Per desgràcia, no ens hem alliberat, encara, d'aquell prejudici absurd, i del tot perjudicial, que parteix de la idea, noucentista, que si un poema s'entén a la primera, no és prou vàlid; que quan no ens cal recórrer al diccionari per esbrinar el significat de les paraules escollides que ha emprat el poeta, malament rai, senyal que no en sap prou, que no coneix la llengua ni sap prou bé el seu ofici. Quan, en realitat, i els grans poetes dels darrers anys, començant per l'incommensurable Francesc Garriga Barata, que és (o, si més no, pot ésser) exactament a la inversa: no hi ha res més difícil –més valuós, més incitador i més enriquidor– que escriure fàcil.

Entre d'altres raons, perquè creure que una poesia, i un poemari, bastida amb paraules intel·ligibles i properes s'entén a la primera és una greu errada. Pensar que els poemes de *Teories del no* s'entenen –o s'entenen prou, s'entenen (i es donen) del tot– en una primera lectura suposa balafiar-los, suposa quedar-se, en el millor dels casos, a l'inici del camí, a l'escapça.

Com tota la bona poesia, cal llegir-los i rellegir-los; un per un, i en conjunt, perquè, com succeeix amb els poemaris que en mereixen la denominació –que no són un simple recull de poemes, sinó uns poemes que formen un conjunt, una entitat pròpia superior–, els uns s'il·luminen als altres. Com més els llegeixes i rellegeixes, més hi descobreixes,

més hi trobes, més hi treus; en primer lloc, el que hi ha posat el poeta; en segon, el que tu ja duies a dins i, mercès a ells, ha (re)sorgit de tu

Ser capaços de mirar-nos més enllà del nas

Aquest nou llibre de poemes de Sanahuja diu molt quan —o, més aviat, si— ens hi endinsem amb els ulls tancats i amb defici, quan ens deixem anar, quan hi entrem quan acabéssim de descobrir la poesia, com si mai no n’haguéssim llegit, abans; quan ens alliberem de qualsevol mena de prejudici (literari o no) que puguem tenir; quan som capaços de mirar-nos més enllà del nas.

Si ho fem així, si hi entrem com si, poèticament, haguéssim nascut avui, aviat ens adonarem de fins a quin punt diu sense dir; fins a quin punt no pot ésser més falsa la idea que escriu com parla, sense poesia, sense arrecerar-se en el port segur de l’arquitectura i del llenguatge poètic teòricament necessari o convenient. Perquè encara ens costa llegir en la senzillesa; perquè ens és molt més fàcil, encara, descobrir —creure que descobrim, de fet— i veure més en l’artifici i en el llenguatge resplendent, enlluernador.

Perquè no estem, per desgràcia, avesats, encara, a que, pel que a la poesia es refereix, dir és —o, si més no, també pot ésser— dir poc, deixar que sigui el vers qui et digui a tu —“En el mar més petit / també hi viu el naufragi”—, qui t’il·lumini, qui t’entri a dins i (et) faci aflorar el que s’hi ha anat fermentant.

Per a això, és clar, cap saber llegir, cal aprendre’n de bell nou, amb calma, sense deixar-se influir per res més que pel text —“Vés-te’n de tu / si vols saber quelcom”—, per la lectura, i amb profunditat. Procurant trobar (llegir, copsar, captar, escoltar, intuir, potser?) la veu del poeta. La veu interior, única, pròpia, intransferible. No pas la (no) veu artificial, estafeta, forçada, impostada, que no diu, sinó que pretén dir, que pretén meravellar i deixar-nos amb la boca oberta; no pas la veu que empra el llenguatge complicat per ocultar que no té res a dir. O, almenys, ben poc.

Si saps, com l’autor d’*El llençador d’espases*, què vols dir i, sobretot, com vols dir-ho, no és que no et calgui cap artifici, cap joc funambulístic verbal, sinó que els defuges com els gats l’aigua escaldada. Perquè, en la dificultat, hi perdem més que no hi trobem; en la senzillesa, no tan sols hi trobem —o, si més no, hi podem trobar— més, sinó que, el que és més important, ens hi trobem més.

I què és el que hi trobem, en *Teories del no*? No pas un “no”, sinó —i heus ací una dels

encerts del títol– sinó un “sí” diàfan. Un “no” d’arrel nietzschiana que és, en realitat, un immens “sí” a la vida; un crit que, tot fent-nos dir “no” a un cert tipus de vida, a aquella on fem veure que vivim, on ens limitem a passar per la existència, com si en tinguéssim d’altres, com si ens poguéssim permetre el luxe de balafiar el que tenim, ens convida (o, més aviat, ens impel·leix o ens incita) a viure de veritat, amb intensitat, deixant-hi tot el que hi haguem de deixar; una vida que ho crema tot i ens crema a nosaltres alhora, en viure-la: “Les paraules es cremen / com la vida”; “Tot anuncia / el ritual salvatge de l’ocàs. / Tu encara ets / aquell mirall on uns ulls poden veure”.

No a la "inacció i al conformisme"

El “no” del poeta és el “no” a la inacció, al conformisme, a acceptar els “sí” dels altres, a acceptar –i, encara menys, sense plantejar-s’ho, sense experimentar-ho, sense validar-ho amb l’experiència directa– el que ens arriba o el que ens diuen, allò que sap tothom, allò que és així, que sempre ha estat així; les veritats, i, pitjor encara, les conseqüències que se’n deriven: “en trepitjar, feien camins”; “Només el que no saps / és veritat”; “no som uns animals de granja”; “sovint / costa molt més / obrir una porta oberta”.

Zaratustra, doncs –«Així ho vol l’espècie de les ànimes nobles: no volen tenir res de franc i, menys que res, la vida»–, però un Zaratustra ferotgement, innegociablement individual; fet, bastit, creat i recreat a ell mateix: “si no arrisques / no vius. [...] El zero és al risc / allò que el núvol és a la sabata; “No tinguis por”; aquell a qui no li cal demanar, sinó que, el que vol, ho agafa: “un permís inútil / que no s’hauria de demanar mai”.

Zaratustra, que és el jo que es fa a ell mateix –“Deixa anar el teu instint / i refia’t dels teus versos”, que diu no, amb fúria, sense dubtes, contemplacions, recances ni temors: “Sigues valent i escup” (vers, diguem-ho entre parèntesis, que ens duu ressonàncies de Salvat Papasseit). Que et reclama, a crits, que et serveixis del “tret del caçador / que desperta les feres”, que no t’estiguis de res. Que no dubtis d’èsser tu mateix, contra tot i contra tots: “ja heu dit «no», / un acte saludable, / com fer fúting al vespre” “hauràs d’escollir / si cal matar Caïm o si cal matar Abel” – si cal.

Un "jo" fet a si mateix

Un jo exultant i exaltat, a qui li cal “cisellar l’ofec” i “escriure amb les artèries”, que “esbomba / la sement d’un nou caos”, les “veritats doloroses que irrompen explotant”. Per a qui vida i poesia són un tot inextricable: “no he après a distingir la vida del poema / ni a separar el poema / del foc d’allò en què crec”, ens diu en un vers esplèndid, molt acostat a *la impulsivitat implosiva jaumeponsalordiana de Cala foc als ossos*.

Un jo fet ell mateix i per ell mateix, que accepta els aprenentatges i herències dels altres –“La febre del passat s’ha convertit el lava”– però tan sols com a llavor, no pas com a

fruit: “si etiquetes el temps, / és temps baldat”; “en el mirall del temps / volen les merles”. Perquè creu que les llavors o les semences rebudes cal que fructifiquin, individualment, dins teu: “el jo és orb / si no va amb tu”; “tot està dit, però mai no s’ha dit prou. / [...] tot està dit, però no tot és escrit”. I, que, per tant, reivindica un etern recomençar: “El sí del dematí / ja té color de no / quan cau la tarda”.

Podria dir molt i molt més però em temo que fer-ho seria traïr tant el poeta com el poemari –“moltes vegades / no dir / té més substància que parlar”; “tot el que es diu de més / bijuteria”– així que acabaré dient, amb veu alta, forta i clara: llegiu i rellegiu *Teories del no*, deixeu-vos seduir per la poesia poesia.